

Näin teet itse saunavihdan

Oikeaoppinen juhannussauna kruunataan usein saunavihdalla. Vaasalainen Juhani Rautakoski neuvoo, miten saunavihta syntyy tumpeloltakin helposti. Tarvitaan vain nuorta koivua, kaksi kättä ja puukko.

•

Valmis uusi vihta kuivaa hyvin tuuletetussa paikassa. Kuva: Antti Haavisto / Yle

Vaikka saunavihtaa myös vastaksikin kutsutaan, käyttää Kalajoelta lähtöisin oleva Juhani Rautakoski vihta-nimitystä. Itä-Suomessa asia on toisin, mutta täällä Länsi-Suomessa vihdotaan.

Vihdan teko alkaa tietysti oikeanlaisen sopivan nuoren koivikon etsinnästä. Noin parimetrinen nuorehko koivu sopii mainiosti vihdan värkiksi. Varren sidontaan eli vitsaan käy taas nuorempikin, noin metrin korkuinen koivikko, jonka pääoksa on vielä korkeintaan sentin vahvuista. Värkit katkotaan tarpeeksi läheltä maata ja niitä on hyvä varata hieman tarpeen ylikin.

– Aika nuorena opin jo isältäni tämän taidon. Perinne oli sellainen että juhannukselta noin heinäkuun puoliväliin asti oli lehti puussa sellainen, että niitä pystyi hyvin tekemään. Juhannuskoivut haettiin aina metsästä hevostenkin vetäminä, ja niiden ylijääneistä okisista saatettiin tehdä kerralla vihdat koko tulevaksi talveksi orsille kuivumaan, Juhani Rautakoski muistelee.

Ja sitten hommiin

Nuoren koivun pehmoiset noin 20 - 50 sentin mittaiset oksat irtoavat hyvin ilman puukkoakin paljain käsin tyvestä napsaisemalla ja niitä kannattaa katkoa sopivan kokoinen tasamittainen kimppu. Mahdolliset pidemmät oksat tasataan viemällä alaosan tyvipäät hieman yli siten, että latvukset jäävät samalle tasalle. Ylimääräiset tyviosat siistitään myöhemmin puukolla tasaisiksi.

Oksat irtoavat varresta helposti ilman puukkoakin. Kuva: Antti Haavisto / Yle

Kun vihta-aiho on käteensopivan ja sopivan tuuhean tuntuinen, eikä varsi tunnu kädessä liian paksulta, on aika laittaa kimppu maahan ja aloittaa vihdanteon vaativin vaihe eli varren vitsaksen teko.

– Noin metrin mittainen ohut vitsanoksa nypitään paljaaksi oksista, mutta latvaan jätetään stoppariksi muutama haaraoksa. Vitsaksen kuori perataan paljaaksi puukon hamarapuolella pitämällä oksaa vaikkapa reittä vasten ja pitkillä vedoilla lähtee kuori oksasta helposti, opastaa Rautakoski.

Oksaa ei tarvitse kuoria koko pituudelta, vain sen verran, kun sitä itse sidontaan ja solmujen vetoon tarvitaan. Kuorittu oksa kierretään taipuisaksi ja kestäväksi kiertämällä sitä kuin märkää rättiä, tosin hellävaraisemmin. Oksan toinen pää laitetaan kengän alle ja oikealla näppituntumalla alkaa oksa löystyä, kun sitä kierretään itsensä ympäri useaan kertaan.

Vitsasoks
a kuoritaan puukon hamaralla tukien oksa vaikkapa jalkaa vasten. Kuva: Antti Haavisto / Yle

Kun vitsas on kierretty vetoa kestäväksi ja narumaisen pehmeäksi, otetaan vihta käteen ja työnnetään vitsaksen paksu tyvipää varren oksien läpi kuin parsinneula ja läpivetoa jatketaan siihen saakka, kun vitsakseen jätetyt pienet latvaokset ottavat kiinni.

– Tämänkin jälkeen kannattaa vitsaoksaa kiertää edelleen jengalle lisää, jotta sen notkeus ja kestävyys säilyvät. Sitten pyöräytetään vitsa varren ympäri ja vetäistään tiukalle. Ja samanlainen työntö ja veto tehdään taas vastapuolelta ja näin syntyy solmu, neuvoo Juhani Rautakoski. Edelleen kannattaa vitsaa kiertää, jotta notkeus pysyy.

Lopuksi kun solmu on saatu pitäväksi, leikataan vihdanvarren kannasta kaikki oksat tasamittaiseksi muutamalla puukonvedolla. Lopuksi vitsaksen jäljellä olevasta paksusta päästä tehdään kiinnityssilmukka vihdalle työntämällä se varrensuuntaisesti vitsareunuksen sisään, jolloin se muodostaa silmukan.

Säilö ja korkkaa uusi vihta oikein

Valmiit vihdat kannattaa nostella hyvin tuulettuvaan paikkaan orrelle roikkumaan ja kuivumaan silmukastaan noin kymmenen sentin välein. Ennen kiukaan päällä hautomista vihta pitää myös kostuttaa hyvin liottamalla sitä kädenlämpöisessä vedessä. Tuore vihta sietää kuumaakin vettä.

Juhani Rautakoski: Ja ei kun saunaan! Kuva: Antti Haavisto / Yle

– Itse käytän mieluummin vihdaksi rauduskoivua, jonka erottaa yleensä helposti sen karheasta latvasta ja myös lehdestä. Rauduskoivussa lehti on sahalaitainen ja hieskoivussa taas pyöreämpi. Jos vihdan käyttää heti, käyvät molemmat, mutta pidempään säilytykseen suosittelen raudusta, muistuttaa Juhani Rautakoski.

- Antti Haavisto Y

Lisää aiheesta löytyy helposti esim. hakusanoilla: [saunavihdan teko](#)

Ohessa mm. melko yksinkertainen ohje videona:

<https://www.youtube.com/watch?v=eByqIpyGxYI>